

Marichka Kkhan
Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie

Wojna na wynajem: Kiedy prywatne armie stają się graczami globalnego bezpieczeństwa

Współczesne konflikty zbrojne oraz międzynarodowe bezpieczeństwo doświadczają rosnącej obecności nowych aktorów, którzy coraz częściej decydują o przebiegu wojen. Prywatne firmy wojskowe (PMC), których działalność sięga dawnych czasów najemników, dziś stały się integralną częścią współczesnych konfliktów. Są one jednak czymś więcej niż tylko wynajmowanymi żołnierzami – są korporacjami z pełnym zapleczem wojskowym, oferującymi usługi na rzecz państw, korporacji czy nawet organizacji międzynarodowych. Obecnie PMC odgrywają coraz bardziej znaczącą rolę nie tylko w lokalnych konfliktach, ale także na globalnej arenie, gdzie ich zaangażowanie często decyduje o losach narodów i ich bezpieczeństwa.

Historia prywatnych firm wojskowych ma długie korzenie. Już w średniowieczu najemnicy oferowali swoje usługi różnym władcom, którzy nie posiadali wystarczających sił zbrojnych do prowadzenia wojen lub nie chcieli angażować własnych wojsk w bezpośrednie działania zbrojne. W czasach nowożytnych, w okresie zimnej wojny, PMC zaczęły rozwijać się na nowo. Zarówno Stany Zjednoczone, jak i Związek Radziecki wykorzystywały prywatne firmy do prowadzenia operacji wojskowych i logistycznych, które często obejmowały zadania takie jak ochrona kluczowej infrastruktury, wsparcie logistyczne i szkolenie lokalnych sił zbrojnych¹. Dziś najbardziej znane firmy, takie jak Blackwater (obecnie Academi) czy Executive Outcomes, stały się synonimami zaawansowanych operacji wojskowych prowadzonych na zlecenie rządów i korporacji².

Jednym z najbardziej znanych przypadków współczesnej działalności PMC jest zaangażowanie Grupy Wagnera w wojnę rosyjsko - ukraińską. Ta rosyjska firma wojskowa, działająca zarówno niezależnie, jak i w ścisłej współpracy z rosyjskim rządem, jest przykładem na to, jak PMC mogą działać na wielką skalę. Grupa Wagnera dysponuje nie tylko piechotą, ale

---

¹ S. Rinaldi, D. Irrera, *The Influence of Private Military Companies on Global Security (Wpływ prywatnych firm wojskowych na bezpieczeństwo globalne)*, The Loop, 2023.

² N. Barbesino, *Executive Outcomes: The Rise, Fall, and Rebirth (Wzrost, upadek i odrodzenie Executive Outcomes)*, Grey Dynamics, 2024.

także własnymi jednostkami powietrznymi i morskim wsparciem. Ich obecność na Ukrainie podkreśla, jak PMC mogą stać się kluczowymi graczami w konflikcie na poziomie państwowym, a ich działania często są trudne do odróżnienia od regularnych sił zbrojnych³.

Prywatne firmy wojskowe są dla państw bardzo atrakcyjne z kilku powodów. Po pierwsze, pozwalają rządowi prowadzić operacje wojskowe bez bezpośredniego zaangażowania własnych sił zbrojnych, co jest szczególnie istotne w sytuacjach, gdy opinia publiczna może być przeciwnikiem otwartego konfliktu zbrojnego. Dzięki wykorzystaniu PMC, rządy mogą dystansować się od działań wojskowych, pozostawiając działania na polu walki w rękach prywatnych firm. Taka strategia ma także wymiar finansowy – wynajęcie PMC jest często tańsze niż utrzymywanie dużych sił zbrojnych, szczególnie w konfliktach o niskiej lub średniej intensywności⁴.

Jednym z przykładów skuteczności PMC jest ich działalność w Afryce, gdzie prywatne firmy często angażują się tam, gdzie lokalne wojska zawodzą. Przykładem może być sytuacja w Mozambiku, gdzie południowoafrykańska firma “Dyck Advisory Group” skutecznie walczyła z powiązanymi z *ISIS* rebeliantami w północnej części kraju⁵. Inny przypadek to Nigeria, gdzie w walce z Boko Haram lokalne siły nie były w stanie poradzić sobie z narastającym zagrożeniem. Dopiero wynajęcie PMC, dysponujących lepszym sprzętem i szkoleniem, doprowadziło do znacznej redukcji działań terrorystycznych⁶.

Jednakże, działalność PMC niesie za sobą również kontrowersje, zwłaszcza w kontekście etycznym i prawnym. Brak jednoznacznych międzynarodowych regulacji sprawia, że operacje prowadzone przez prywatne firmy wojskowe często odbywają się w szarej strefie prawa międzynarodowego. Przykładem może być masakra na placu Nisour w Iraku, gdzie pracownicy Blackwater zastrzelili kilkunastu cywilów⁷. Takie incydenty wywołują pytania o to, jak należy rozliczać PMC z ich działań na polu walki.

Prywatne firmy wojskowe działają także na rzecz korporacji, zwłaszcza w regionach bogatych w surowce. W Afryce i na Bliskim Wschodzie PMC są wynajmowane przez firmy

---

³ J. Ber, *Od Popasnej do Bachmutu. Grupa Wagnera w wojnie rosyjsko-ukraińskiej*, 2023.

⁴ Z. Parafianowicz, *Prywatne armie świata, czyli jak wyglądają współczesne konflikty*, Wydawnictwo MANDO, 2021, *Tygodnik Spraw Obywatelskich*, Nr 118 (14), 2022.

⁵ J. Love, *When Private Military Operations Fail: the Case of Mozambique (Gdy prywatne operacje wojskowe zawodzą: Przypadek Mozambiku)*, *Oxford Political Review*, 2023.

⁶ K. Hempstead, *The Fight Against Boko Haram: Are PMC's the Best Option? (Walka z Boko Haram: Czy prywatne firmy wojskowe to najlepsza opcja?)*, NATO Association of Canada, 2015.

⁷ P.W. Singer, *The Dark Truth about Blackwater (Mroczna prawda o Blackwater)*, Brookings.edu, 2007.

naftowe i gazowe, które muszą chronić swoje inwestycje przed lokalnymi grupami zbrojnymi. W tym kontekście PMC pełnią rolę ochroniarzy na wielką skalę, oferując nie tylko bezpieczeństwo, ale także dostęp do zaawansowanych technologii wojskowych⁸.

Pomimo wszystkich kontrowersji, nie można zaprzeczyć, że prywatne firmy wojskowe stały się stałym elementem globalnego bezpieczeństwa. W świecie, gdzie wojna staje się coraz bardziej skomplikowana i wieloaspektowa, PMC oferują unikalne usługi, które są nieosiągalne dla regularnych sił zbrojnych. Ich rola w takich konfliktach jak wojna w Ukrainie, walka z terroryzmem w Nigerii czy ochrona inwestycji w Mozambiku pokazuje, że prywatne firmy wojskowe będą nadal odgrywać kluczową rolę w przyszłych konfliktach⁹.

Patrząc w przyszłość, można się spodziewać, że rola PMC w globalnych konfliktach będzie rosła. Nowoczesne technologie, takie jak drony i sztuczna inteligencja, mogą sprawić, że prywatne firmy wojskowe staną się jeszcze bardziej niezastąpione na współczesnym polu walki. Co więcej, ich rola nie ogranicza się tylko do działań zbrojnych – PMC są również zaangażowane w operacje wywiadowcze, ochronę infrastruktury krytycznej i szkolenie lokalnych sił zbrojnych. Obecna wojna na Ukrainie ujawnia siłę i ryzyko związane z PMC na skalę, której świat jeszcze nie widział. Grupa Wagnera, będąca de facto prywatnym narzędziem wpływów Kremla, odegrała znaczącą rolę w brutalnych walkach na froncie ukraińskim, szczególnie w miejscach takich jak Bachmut. Prigożyn, były przywódca Wagnera, zademonstrował, jak PMC mogą działać poza klasycznymi strukturami wojskowymi, jednocześnie rozciągając wpływy Rosji w sposób nieoficjalny, wykorzystując struktury ekonomiczne i polityczne do destabilizacji regionów takich jak Afryka czy Bliski Wschód.

Czy przyszłość bezpieczeństwa międzynarodowego leży w rękach takich *graczy*? Możliwe, że współczesne państwa już wkrótce będą zmuszone do wypracowania nowej równowagi – gdzie PMC nie tylko będą wynajmowane, ale i kontrolowane przez międzynarodowe regulacje. PMC jak Wagner pokazują, że w rękach umiejętnego stratega, prywatna firma wojskowa to więcej niż narzędzie: to potężna siła, zdolna wpływać na wyniki konfliktów, a nawet całe systemy polityczne. Ta transformacja rodzi pytanie: Czy jesteśmy gotowi na świat, w którym decyzje o wojnie i pokoju będą zależały nie tylko od rządów, ale od prywatnych interesów,

---

⁸ J.P. Ruehl, *Private Military Companies Continue to Expand in Africa (Prywatne firmy wojskowe nadal rozszerzają działalność w Afryce)*, NE Global, 2023.

⁹ M. Mustaffa, *Shadows of the State: How Wagner Group Extends Russian Reach in Africa (Cienie państwa: Jak Grupa Wagnera rozszerza zasięg Rosji w Afryce)*, Lowy Institute, 2023.

kontraktów i układów, w których wielkie korporacje i prywatne armie w pełni kształtują przyszłość globalnego bezpieczeństwa?

(korekta: dr hab. Dorota Domalewska)

BIBLIOGRAFIA

- S. Rinaldi, D. Irrera, *The Influence of Private Military Companies on Global Security (Wpływ prywatnych firm wojskowych na bezpieczeństwo globalne)*, The Loop, 2023.
- N. Barbesino, *Executive Outcomes: The Rise, Fall, and Rebirth (Wzrost, upadek i odrodzenie Executive Outcomes)*, Grey Dynamics, 2024.
- J. Ber, *Od Popasnej do Bachmutu. Grupa Wagnera w wojnie rosyjsko-ukraińskiej*, 2023.
- Z. Parafianowicz, *Prywatne armie świata, czyli jak wyglądają współczesne konflikty*, Wydawnictwo MANDO, Tygodnik Spraw Obywatelskich, Nr 118 (14), 2022.
- J. Love, *When Private Military Operations Fail: the Case of Mozambique (Gdy prywatne operacje wojskowe zawodzą: Przypadek Mozambiku)*, Oxford Political Review, 2023.
- K. Hempstead, *The Fight Against Boko Haram: Are PMC's the Best Option? (Walka z Boko Haram: Czy prywatne firmy wojskowe to najlepsza opcja?)*, NATO Association of Canada, 2015.
- P.W. Singer, *The Dark Truth about Blackwater (Mroczna prawda o Blackwater)*, Brookings.edu, 2007.
- J.P. Ruehl, *Private Military Companies Continue to Expand in Africa (Prywatne firmy wojskowe nadal rozszerzają działalność w Afryce)*, NE Global, 2023.
- M. Mustaffa, *Shadows of the State: How Wagner Group Extends Russian Reach in Africa (Cienie państwa: Jak Grupa Wagnera rozszerza zasięg Rosji w Afryce)*, Lowy Institute, 2023.